L-UNIVERSITÀ TA' MALTA
IL-FAKULTÀ TAL-ARTI
ID-DIPARTIMENT TAL-MALTI
IL-KORS TAL-QARI TAL-PROVI BIL-MALTI
Settembru 2017

MAL1031 IR-REGOLI TAL-KITBA MALTIJA FIL-PRATTIKA 2

It-Tlieta 12 ta' Settembru 2017

Il-ħin għall-qari tal-karta: 8:30 - 8:35 – Il-ħin tal-eżami: 8:35 - 11:05

F'dan l-eżami l-istudenti ma jistgħux jużaw kotba.

IKKOREĠI S-SILTIET KOLLHA (3) [100 MARKA]

Int u tikkoreġi, żomm f'moħħok dawn il-punti importanti:

- Dan huwa eżami tar-regoli ortografiċi. Mela xogħlok hu li tikkoreġi l-iżbalji tal-ortografija biss, u mhux l-għażla tal-vokabolarju, is-sintassi, l-istil, eċċ.
- Ikkoreġi billi tħożż sing taħt il-kelma l-ħażina u fuqha tikteb il-kelma t-tajba sħiħa bl-aħmar.

1. L-ARLOĠĠ TAL-BOZZA

Dun Ġwann kien jidħol fil-kamra tan-nanna kull nhar ta' Sibt. U kull min kien jidħol f'dik il-kamra kien jagħlaq il-bieb u jitkellem minn taħt l-ilsien.

Kont sirt nibża' nidħol ħdejha. Kienet ġiet għandna biex induru biha. Ma kienitx baqgħet timxi u t-tabib kien jiġi jarha ta' spiss. Id-dar kollha siktet kemm kienet ilha magħna. Anke l-qampiena tal-bieb konna tfejna. Il-bibien bdew jingħalqu bil-mod u fuq il-mejda tal-kċina konna għamilna kutra taħt id-dvalja tal-plastik biex il-pożati ma jċekċkux għalxejn. U t-taraġ kien ikolli nitilgħaw ħafja, ma jmurx iżaqżaq xi ftit il-papoċċ goff li kont inħobb nilbes. Konna ħallejna biss l-arloġġ tal-bozza jtektek il-ħin fil-kamra fejn żammejniha. Ġibnieh mid-dar tan-nanna biex ikollha xi affarijiet minn tagħha madwarha. Dejjem niftakarni nħares lejn il-mara miżbuha bid-deheb ta' ġo fih fuq pedestall kollu skultura ta' fjuri li ma jfuħux. U kultant, ma' kull tektika, kont ngħodd is-sekondi magħha.

Ma nafx x'kien ikun qed jintqal f'dik il-kamra, għax in-nanna ftit li xejn baqgħet titkellem. U meta kont nidħol ħdejha, għax Dun Ġwann kien jgħidli biex inqatta ftit ħin ħdejha,

dejjem kont naraha b'għajnejha kważi magħluqin u b'ħalqha mbexxaq. Kienet tbeżżgħani dik il-kamra bir-riħa staġnata f'taħlita ta' kimika u għaraq tas-sodda. Ġieli staqsejt lili nnifsi jekk dik li kienet mimduda hix tassew in-nanna jew xi impustura. Ma niftakarhiex hekk żgur lin-nanna. Ħarsitha kienet mimlija ħlewwa għal kull ħaġa li kont nagħmel u xgħarha kien kannella ftit ċar, mhux bħal ta' din. Naħseb xagħar din kien gris u qisu dejjem imwaħħal. Imbagħad kont nersaq bil-mod il-mod fid-dawl baxx tal-bozza tar-Redentur u nsejjħilha. Hekk kien qalli nagħmel Dun Ġwann. U lil Dun Ġwann kont nara li nobdieh għax kien jistaqsini kull ġimgħa x'kont inkun għamilt. Kellu ħabta jħares lejk b'għajnejh ċari, kważi bla kulur. Naħseb kien ittieħed minn dik il-kamra għax dik il-kamra kienet kollha bla kulur.

Nhar ta' Sibt kont nkun waħdi d-dar. Ma kienx ikolli skola u l-bqijja tal-familja kienu jkunu mpenjati l-ħanut taż-żebgħa li kellna f'tarf ir-raħal. Xi ħadd ried joqgħod man-nanna u ma riditx wisq xogħol. Jekk jinqala' xi ħaġa, kienu jgħidhuli, naqbad u nċemplilhom. Ta' spiss kienu jwissuni biex ma ndaħħal lil ħadd iżda lil Dun Ġwann kelli ngħidlu jgħaddi. Għax Dun Ġwann kien ikun qed jagħmel att ta' karita man-nanna u mal-membri l-oħra tal-familja. U Dun Ġwann seta' jagħmel ħoss kemm irid xħin ikaxkar is-siġġu fil-kamra tan-nanna.

Kont nipreparalu tè bil-lumi, kif kien jgħidli hu, u biċtejn *toast* bil-butir u l-perżut. Imbagħad kien joħroġ minn ħdejn in-nanna u jiġi fil-kċina. Dun Ġwann kien jista' jċekċek il-kuċċarina fil-kikkra huwa u jħawwad iż-żewġ kuċċarini zokkor. U kont nibża' xħin jgħidli biex noqgħod bil-qiegħda ħdejh. Kien iżommli jdejja u kont inħoss l-għadam jiksaħ f'idejh.

Imbagħad kien jibda jgħidli li n-nanna kienet daqt se tieħu l-aħħar nifs. Dak il-ħin kont niftakar fir-riħa tintenn li kienet toħroġ minn ħalq in-nanna meta kont nersaq lejha biex nara hix qed tieħu nifs. Dun Ġwann kien jinduna u kien jiġbidni aktar lejh, "Tibżax," kien itennili, "billi n-nanna tmut, mhemmx għalfejn issewwed qalbek għax in-nanna sejra

l-ġenna …" U min ħalq Dun Ġwann kien jibda ħiereġ diskors kollu ħġieġ kkulurit ta' knejjes mudlama u nifsu tqil ma' wiċċi kien jonfoħ noti tal-orgni jdoqq waħdu ġo knisja vojta.

U filwaqt li jkompli jkellimni fuq x'hemm jistenniena f'dal-vjaġġ, kont nistħajjel lili nnifsi ningħalaq ġol-arloġġ tal-bozza mal-mara mdehba, fejn la nxomm irwejjaħ u lanqas ma jgħafsuli jdejja. Hemmhekk stajt intektek l-aħħar minuti tan-nanna b'subgħajja mal-ħġieġ u nivvinta l-mużika tiegħi mingħajr ħadd ma jsikkitni.

Dakinhar li nannti ħadet l-aħħar nifs id-dar kienet mimlija bin-nies. Dakinhar ma bżajtx. Kulħadd beda tielgħa u nieżel it-taraġ biż-żraben u l-kuċċarini bdew iċekċku mal-kikkri biex jitħawwad iz-zokkor, u s-sink tal-kċina beda jħabbat il-plattini flimkien. Ħadnieha l-knisja mdawwla kollha brazzi u bozoz qawwijin. In-noti tal-orgni tħalltu ma' xi lfiqa jew tqaħqiħa 'l hawn u 'l hinn. Dun Ġwann kien qed iqaddes b'għajnejh bla kulur iħarsu fissi lejn in-nies.

Lura d-dar stajt nieħu n-nifs u nħares lejn il-merżuq dawl li kien daħal mit-tieqa tal-kamra tan-nanna, donnu qed ifittixha. Bexxaqt il-bieb forsi nisma' xi żaqżieqa, iżda l-bieb kien tgħallem jinfetaħ bla ħoss. Sabbattu biex għalaqtu u ssiġillajt dik il-kamra darba għall-dejjem.

Dak il-lejl ħlomt bin-nanna ta' xagħarha kannella ċar miexja l-bogħod bla kliem u bla sliem, tkaxkar il-kutra warajha u tħares lura lejja b'diqa. Ma kinitx qed tistedinni. Fejn kienet sejra, kienet sejra waħedha. B'subajha urietni l-arloġġ tal-bozza. Malajr fhimt li rieditni nidħol taħtha, u obdejt. Imlejt il-ħġieġ bil-fwar ta' mnifsejja u bdejt nieħu gost inneħħieh b'subgħajja filwaqt li nagħmel disinnji ta' kull forma. F'daqqa waħda nifsi nqata'. Inġbidt imbeżża'. Indunajt li kont maqfula hemm ġew. Ma kellix minn fejn naħrab. Komplejt nimsaħ il-ħġieġ li kont tappant bin-nifs tiegħi. Mal-ħġieġ fuq barra nara wiċċ Dun Ġwann, b'għajnejh iffissati f'tiegħi, jitbissimli, b'martell f'idu.

[Adattata minn *Damask* ta' Rita Saliba]

2. L-"IMDEJJAQ"

Ma kienx waħdu. Hawn dinja mimlija mdejqin. Iżda dan kien wieħed minn dawk li jagħtu fil-għajn.

Kien daq il-ħelu u l-morr tal-ħajja, bħal ma jduqu kullħadd, kellu t-tajjeb u l-ħażin tiegħu kif għandu kull maħluq; u jista' jkun li kien wieħed minn dawk il-magħżulin li nsejħulhom "ta' xortihom ħażina". Iżda, jekk kien hekk, mhux xortih kienet tagħti fil-għajn daqskemm il-qrusa ta' wiċċu – qrusa li kienet turi bis-sħieħ il-fehma li kellu tad-dinja u tan-nies li fiha.

Mhux kulħadd jħares xorta lejn din id-dinja. Hawn minn jeħodha kif tassew jixirqilha – bit-tmelliħ. Hawn dawk li jeħduha bl-ilmenti mid-dlam sad-dlam u hawn dawk li jeħduha bil-herra meta tibda twaħlilhom fuq ħalqhom, u ftit ftit jissommaw minn fommhom il-barra u ma jitniffsux aktar, u minn ġewwa jinkwetaw, u jistaqsu bla heda lilhom innifishom għaliex daqshekk moħqrija u qerq u tbatija biex wieħed jimla' żaqqu u jġib ftit ħluq biex jieklu u jnewwħu, jaħsbu u jħobbu, jimirdu u jmutu.

U għalhekk dan ir-raġel kellu wiċċ ta' mdejjaq, għax kien jaħsibha bħal dawn ta' l-aħħar li jisktu u jiġbru ġewwa fihom u jistaqsu elf mistoqsija mingħajr ħila li jwieġbu waħda biss.

Għaldaqstant ma kellux ħtija għalkollox it-tifel li darba, meta ħares sewwa lejn dan il-wiċċ ikrah u mqarras, qataħha li għandu jlaqqmu l-"Imdejjaq". It-tfal ma hawnx għalihom għal xi ħaġa hekk, u l-iżjed dawk li minn fil-għodu sa filgħaxija jiġġerrew barra. Mhux għaliex hu sewwa li wieħed jgħajjar u jlaqqam lil dak li jkun. Iżda mur fiehimhom x'inhu sewwa lit-tfal. Il-għaxqa tagħhom isibu lil min jinbxu. Il-kbira hi li minn dakinhar il-quddiem dan il-bniedem baqa' magħruf ma' kulħadd, kbar u żgħar, b'dan il-laqam inkejjuż. U biex issibu kont trid tistaqsi għal-'Imdejjaq'.

L-'Imdejjaq' kien dejjem itella' u jniżżel fih innifsu l-għaliex f'dinja hekk sabiħa, għandu jkun hawn nies hekk koroh; koroh, jiġifieri, fi ħsibijiethom, f'qalbhom, f'egħmilhom u fi kliemhom; u fost kemm ħsiebijiet kienu jixgħelu f'moħħu dan il-ħsieb x'aktarx dejjem kien ikun l-ewlieni. Din kienet il-fehma sħiħa li l-"Imdejjaq" kellhu fil-biċċa l-kbira tan-nies tad-dinja. U meta kien jintebaħ li din il-fehma tiegħu, tajba jew ħażina, ma kienet tiswa xejn ħdejn tal-bqija, kien iżjed jinkorla u aktar jissomma.

U kif ngħidu, min jinkwieta fuq ġewwa u jissomma minn barra aktar jikrih minn min iħoll ilsienu u jistrieħ kull meta jħoss il-ħtieġa li jagħmel dan. Bħalma l-ajru jkun aktar ikrah meta jibda jagħbbi u jiġbor u jhedded milli wara li jkun għarraq bl-ilma kemm wileġ u widien ikun sab taħtu.

L-'Imdejjaq' kien jitnaffar mingħajr ma jitniffes. U ma kienx jitniffes għaliex kien tgħallem li f'din id-dinja x'aktarx li kulħadd jagħmel dak li jaqbillu u jiftaħar li qed jagħmel dak li ma jaqbillux. U la darba kien tgħallem dan, sar jaf – bħalma jsir jaf kull min ikun tgħallem xi ħaġa – li fid-dinja jaqbillek tiskot meta ma tridx titħadded fuq il-bluhat, il-ħmerijiet u l-ħmieġ li fuqhom tant iħobbu jitħaddtu l-bnedmin, mingħajr ma jafu x'ikunu qed igħidu, jew mingħajr ma jifhmu sewwa dak li fuqu jkunu qed ilabalbu.

L-'Imdejjaq' kien tgħallem jiskot meta ntebaħ li l-kotra ma kienitx taqbel miegħu; u fl-aħħar issomma, u ftit jew xejn kien jiftaħ ħalqu, ħlief biex jiekol bukkun, jixrob jew igerger xi dgergira minn tiegħu. U baqa' sieket. U l-ħlas tas-skiet ta' lsienu kien wiċċ imbergħen u mqarras u laqam ... laqam li jdaħħak lin-nies u li jinki lil min jiġi mgħajjar bih.

L-'Imdejjaq' ma kienx żagħżugħ, iżda lanqas kien xiħ. Madankollu wiċċu kien ilu li tkemmex bħal zokk ta' siġra xiħa, u xuxtu kienet ilha li ntliet bi lwien il-fidda. F'kelma waħda kellu xeħta ta' wieħed minn dawk li jixjieħu qabel il-waqt. U xagħaru kien issokta jibjad meta kien ta' sikwit jaħseb u jagħrbel fi ħsibijietu dak kollu li ma kienx jara b'għajnejh – kien jaħseb l-iżjed fuq id-drawwiet, il-fehmiet u l-ġibdiet tal-bnedmin, u tista' tgħid ma kien jaqbel mal-ebda waħda minnhom.

Jekk kien iħares lejn il-miżien tal-ħaqq, dlonk kien jintebaħ kemm flus u kemm żmien x'jitlef irid ikollu bniedem biex il-miżien jegħleb favur tiegħu, u kemm huma msieken dawk il-bnedmin li jqegħdu t-tama tagħhom u ta' uliedhom fil-ħaqq ta' din id-dinja biex jinfnew bħalu qabel il-waqt.

Jekk kien imur il-Birgu għand oħtu, għall-festa ta' San Lawrenz, arah jgħaddilek biċċa sewwa jħares lejn il-ħitan tal-Palazz tal-Inkwiżitur, u jaħseb f'dak l-għadd bla qies ta' bnedmin li, matulek ja storja, ħadu dak li kien jistħoqqilhom u dak li ma kienx, f'palazzi bħal dan u, liebsa li xkejjer u straxxnati fuq kavallett, jew imdawra bil-ħatab iħeġġeġ, stqarrew ħtijiethom fl-aħħar ta' ħajjithom, jew mietu w ma qalu xejn.

Jekk kien jitla' sar-Rabat, flok kien jagħmel bħan-nies u jidħol f'ħanut jixrob xarba birra, arah jinżillek sal-katakombi u biħsiebu jibqa' sejjer lura sa jasal fiż-żminijiet li fihom dawn l-oqbra mudlama kienu ħuġġieġa qlub, mixgħewla bl-imħabba għas-sewwa u marbutin bi ħsieb wieħed: il-ħsieb li jqimu lil min ħalaqhom u jaħfru lil min kien qed jagħmlilhom id-deni – il-ħsieb li xejn għajru ma jista' jfarraġ lil dan il-ħolqien bla sabar, bla xaba' u bla serħan.

Jekk l-'Imdejjaq' kien jisma' min ifaħħar ħabib, kien jibża', u kien jiftakar x'kien swielu meta fetaħ qalbu u stqarr l-inkwiet mal-ħbieb, u kemm ta' bilħaqq huma ftit il-ħbieb tassew. Kien jiftakar f'l-imgħoddi, f'żogħżitu. Kien jiftakar fiż-żmien li fih kien għadu ma ntebaħx li l-akbar saltna f'din id-dinja hi s-saltna tal-qerq, imdawra bil-kbarat tagħha, bħalma huma l-gideb u l-għawi, l-għira u l-mibgħeda, iż-żewġ t'uċuħ u l-kburija.

Kien jiftakar fl-imgħoddi u jaħseb fil-ġrajjiet ta' tfulitu ... fiż-żmien li fih kien jidħak bil-qalb, jħobb bil-qalb – fiż-żmien li fih kien jgħix bit-tama li pitgħada, jekk mhux għada, jasal f'art il-hena.

[Adattata minn *Ġużè Ellul Mercer – Il-Kitbiet Miġbura*]

3. L-GĦADD

Niftakar sewwa meta ntbaħt għal ewwel darba li ntrikibt mill-osessjoni tal-għadd. Kien fiż-żmien meta mad-dawra kollha tal-*promenade* kienu waħlu ringiela sħiħa ta' globi tad-dawl. Jien u għaddej minn hemm bil-karozza tal-linja, kont infexxejt ngħoddhom. L-għada erġajt għaddejthom, biex nara jekk il-jum ta' qabel kontx għaddejt sewwa, jew jekk kinux waħħlu xi tnejn ġodda. U qattajt il-ġimgħa kollha ngħoddhom b'kilba kbira. Wara ftit bdejt ngħodd ukoll is-siġar tal-palm, kemm jitilaw nies minn kull stejġ li niefqu fuqu, kemm jinżlu, kemm minnhom ikunu rġiel jew nisa, kemm ikollhom gazzetta f'idejhom, kemm jgħaddu karozzi ħomor, kemm jgħaddu muturi, kemm jgħaddu trakkijiet. U hekk sibt ruħi ħabta u sabta f'għanqbuta ta' għadd.

Qabel norqod kont ninfexx ngħodd il-ħrief, li f'hamża t'għajn kienu jinbidlu f'nagħaġ u f'għoġiela, sa ma jittrasformaw ruħhom fil-merħla barrin skiżofrenċi ta' Pamplona. Imbagħad norqod ... imma lanqas hawn ma kont insib mistrieħ. Kont noħlom li qed ngħodd it-toqob ta' passatur goff daqs dixx ta' satellita, is-snin ta' żipp f'suttana ta' qassis, il-bċejjeċ tal-mużajk fl-inkwatri ta' San Pietru ta' Ruma, il-frak tal-borra f'kartolina tal-Milied. U nqum għarqan xraba u nifsi maqtuħ. Iżda l-ewwel ħaġa li nagħmel malli niftaħ għajnejja kienet li ngħodd id-denduliet kollha tal-kristall li kellna mal-linfa tal-kamra tas-sodda u, meta nidħol ninħasel, ngħodd iċ-ċrieki mqabbżin il-barra mal-ħġieġ tal-bieba tax-xawer. Moħħi kien donnu miexi fuq il-binarji ta' ferrovija ... waqt li parti minnu tkun qed tisma' lill-mara tirrakkontali xi ġralha oħtha l-kbira, jew x'għandha ppjanat għal tmiem-il-ġimgħa, il-parti l-oħra tkun qed tgħodd it-tazzi tas-sieq li għandna fil-vetrina, l-imqaret mal-bordura tad-dvajla u l-ħoloq tas-sopraporta.

Kont nixtieq nara kif nagħmel biex inwaqqaf din l-ossessjoni redikola. Imma ma stajtx. U ma riċċ. Ma kontx naf insib mistrieħ jekk ma niżvogax ngħodd dak kollu li seta' jingħad. L-akbar problema kienet il-klassi. Kont nibża' li t-tfal għad jindunaw b'kollox u jkollhom ors sħiħ bija; għax waqt li nqabbadhom jaqraw jew nagħtihom xi biċtejn xogħol x'jagħmlu, kont nerħilha nippassiġġa mal-klassi, ngħodd kemm kien hemm madum roża

u madum abjad. Dejjem mill-madum kont nibda'. Disgħin roża u mija u tnax bojod. Imbagħad ngħodd kemm hemm *charts* imdendlin, kemm hemm ħġieġ fit-twieqi, kemm hemm qsari fil-bitħa. U meta naslu għall-*maths,* kont noqgħod indur mat-tfal u naħdem is-somom ta' kulħadd, bl-akbar entużjażmu. It-tfal ġieli rawni ngedwed u waqfu jħarsu lejja. Darba James Gatt rani nħares mit-tieqa 'l barra waqt li kont qed ngħodd l-arbli tat-televixin fuq il-bjut, u qalli:

"X'inti tgħid f'qalbek, Sir?"

"Qed ngħid talba għal ruħ ħabib tiegħi li miet dal-lejl," weġibtu. "Ejjew ngħidu talba għal ruħhu flimkien." U waqt li t-tfal waqfu mis-sommom, għidna flimkien talba għal dik ir-ruħ itturufnata f'purgatorju ta' numri, waqt li jiena nfexxejt ngħodd kemm tfal kienu qed ilissnu t-talba b'xofftejhom u kemm minnhom baqgħu b'ħalqhom magħluq.

Lill-mara ġennintha. Malli nduru mal-mejda għall-ikel, ma kont nibda nduq xejn qabel ngħodd il-piżelli kollha, iċ-ċrieki taz-zunnarija jew il-bċejjeċ tal-patata ċips. Lejla waħda, waqt li għal sekonda, iż-żewġ partijiet ta' moħħi ngħaqdu flimkien għal mument ta' passjoni, waqaft zobtu nħares fiss lejha u ntlift ngħodd il-ponot ta' fuq wiċċha. Il-mara tagħatni daharha u nfexxet tolfoq kemm tiflaħ, imma jiena żammejtilha wiċċha bejn idejja, bistha fuq ħaddejha u qgħadt ngħoddilha l-qtar tad-dmugħ biex nara jekk minn għajnha x-xellugija kienx qed iġelben aktar milli mil-leminija.

Biex nikkuntentha aċċettajt li mmur inkellem psikjatra. Laqgħani bil-ġentilezza kollha u staqsieni jekk ridtx inpoġġi minn tuli fuq is-sufan tal-ġilda li kellu fir-rokna. U jiena mteddejt fuqu biex nagħmel bħal tal-films. Imma bil-kemm ilħaqt intlaqt wiċċi 'l fuq, li ma nnutajtx li mas-saqaf kellu suffitt abjad, kollu ċangaturi. U bdejt ngħodd: erbgħin ċangatura tal-ġablow, disgħa u sebgħin nokklu minquxin fil-*coving*, sitt inkwatri mal-ħajt, tmien lapsijiet u bajrows ġo tazza fuq l-iskrivanija ... u l-psikjatra jħares lejja u jistennieni bis-sabar kollu llissinlu xi kelma. Imma jiena ma kellix moħħ il-psikjatra. Kont

mitluf ngħodd. Tlieta u ħamsin ktieb fil-vetrina, tnax il-paletta fil-*venetian blind* tat-tieqa, u kont se nipprova ngħodd il-weraq tal-pjanta li kellu ġor-rokna, meta l-psikjatra qam minn postu, fetaħ bieb mill-*wallunit,* ħareġ flixkun *Napoleon* u tazza, u beda jixrob. Qabel m'għalaq l-armarju lħaqt għaddejt sitt tazzi tal-kristall u ħames fliexken tax-xorb. Niżżel żewġ grokkijiet wara xulxin, għeni nqum bil-wieqfa, taptapli fuq spallti u qalli:

"Toħroġ minnha tibżax. M'għandekx għalfejn tippanikja!"

Talabni għoxrin ewro u ntelaq wara l-iskrivanija jixrob it-tielet grokk.

Imbagħad wasal Jum il-Premjazzjoni. It-tfal kienu kollha miġburin fis-sala u s-surmast kien qed jagħmel id-diskors famuż tal-okkażjoni. Imma jiena ma stajtx nissaporti. Kont ili siegħa ngiddem difrejja u noqmos fuq is-siġġu. Ma stajtx nikkontrolla aktar. X'fettillu s-surmast żanżan dik l-ingravata ddisinjata? Ma flaħtx iżjed. Qomt f'salt minn posti, tirt lejn il-palk u mort niġri fuq is-surmast biex ngħoddlu kemm kellu tikek f'dik l-ingravata ġdida. Mbagħad tlabt lill-udjenza biex tibqa' f'postha għax ridt ngħodd kemm kien hemm tfal, kemm kien hemm għalliema, kemm kien hemm ġenituri, nisa u rġiel, kemm kien hemm uffiċjali tad-Dipartiment, kemm kien hemm tubi jixgħelu, u arranġamenti tal-fjuri.

Xahar wara għaddewni bord u sibt ruħi bil-pensjoni. Iżda l-inkwiet ma waqafx hawn. Bdejt inqatta l-ġranet nippassiġġa mad-dar, indur ma' djul il-mara, ngħoddilha ċ-ċangaturi fid-disinn tal-libsa, il-perli tal-ġiżirana, il-fliexken fuq l-*ispice rack*; niftħilha l-kxaxen biex ngħodd l-frieket u s-skieken, il-flokkijiet, il-kalzetti u l-qliezet ta' taħt ... u l-mara twerżaq u tagħti fuq wiċċha. U meta tlabtha tinża' t-*top* biex ngħoddilha l-fjuri li kellha fuq il-*bra*, il-mara qabdet it-taġen il-kbir tal-*imco* u, waqt li niżżlitu fuq rasi b'kemm saħħa kellha, jiena żżerżaqt ħelu ħelu mal-art u qgħadt ngħodd id-daqqiet niżlin fuq il-qurriegħa ... sitta, sebgħa, tmienja ... u għaddejt ukoll kemm madum tal-art kien qed jiċċappas bil-gelgul tad-demm. Imbagħad għaddejt kemm daħlu ġirien id-dar, kemm

ġew pulizija, kemm ġew ġurnalisti jieħdu r-ritratti. Aħna u għaddejjin mill-*promenade* rġajt għaddejt kemm kien hemm globi tad-dawl u siġar tal-palm. Għaddejt kemm ġabuli bukketti ta' fjuri ... kemm kien hemm margeriti bojod u kemm sofor. Kemm nies fil-knisja kienu qed jibku u kemm kienu qed iħarsu bl-ikraħ.

Imbagħad wasalt quddiem il-bieb tad-deheb u qgħadt ngħodd kemm kien fih djamanti u ħaġar prezzjuż. U malli x-xwejjaħ daħħalni ġewwa, bdejt ngħodd kemm ġwienaħ kien hemm, kemm dijademi, kemm martri mietu fl-arena, kemm spiċċaw b'rashom maqtugħa, kemm kien hemm papiet u missjunarji, sorijiet u eremiti, kemm kien hemm verġni (hawn ma kellix wisq fhiex nitfixkel), kemm strumenti tal-mużika f'idejn is-serafini, kemm kotba f'idejn id-dutturi, kemm stilel fil-mant tal-Verġni Mbierka. Saflaħħar ix-xwejjaħ tilef sabru. Ħatafni mill-kozz t'għonqi u qalfatni 'l barra.

Imma fuq l-għadba sibt lil Satana jistennini. Xeħitni gozz fuq daharu u ġera bija lejn il-bieb l-imġemmed. Iżda hawnhekk ukoll sibt ħafna x'nagħmel. Stajt nedha ngħodd il-qrun tax-xjaten, għax xi wħud kellhom siġra sħiħa bħal taċ-ċriev, waqt li oħrajn wieħed goff bħal tar-rinoċeronti; stajt ngħodd il-ponot tal-foxxni, kemm trakkijiet kienu jaslu bil-faħam, kemm karettuni jidħlu jġorru d-demel tal-fniek u r-rawt tal-baqar ... u meta tlaqt niġri wara Luċifru biex ngħoddlu kemm kellu qurdien fis-suf ta' ġismu, dan tani daqqa ta' pala ndemonjata fuq il-warrani u sabbatli l-bieb l-imġemmed f'wiċċi.

[Adattata min-novella "Għadd", imxandra f'*Penumbra* ta' Trevor Żahra]